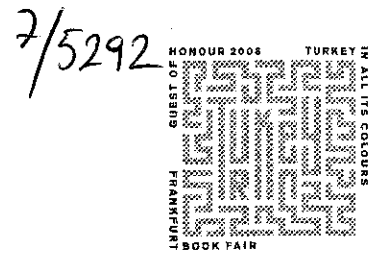

T.C
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : B.16.0.SGB.0.10.01.00/610 21337
Konu : Soru Önergesi

26.11./2008

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: TBMM Başkanlığı Kanunlar ve Kararlar Dairesi Başkanlığının 27/10/2008 tarihli ve A.01.0.GNS.0.10.00.02/ 19409 sayılı yazısı.

İstanbul Milletvekili Sayın Çetin SOYSAL'ın 7/5292 Esas No'lu soru önergesinin cevabı ekte sunulmaktadır.

Bilgilerinizi arz ederim.

Ertuğrul GÜNAY
Bakan

EK:
Cevap (6 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği :
TBMM Başkanlığına

Bilgi :
Başbakanlığa

**İSTANBUL MİLLETVEKİLİ SAYIN ÇETİN SOYSAL'IN 7/5292 ESAS NO'LU
SORU ÖNERGESİNE İSTİNADEN HAZIRLANAN BAKANLIĞIMIZ CEVABI**

İstanbul'da yaşanan trafik sorunu günden güne artarken, trafiğe çözüm olarak üretilen projeler ise birçok nedenle sağlıklı yürümektedir. Cumhuriyet tarihinin en pahalı projesi olarak bilinen Marmaray Projesi, inşasına başlanıldığı tarihten bugüne kadar farklı tartışmalarla gündeme gelmiştir. 2005 yılında Üsküdar'da yapılan kurtarma çalışmalarında tarihi eserlerin tahrip edildiği basına yansımıştır. Arkeologların yoğun tepkisine rağmen Üsküdar Bölgesi'nde mimarı yapıların iş makineleriyle kaldırılmasına İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğüne onay verilmiştir. Sirkeci kazıları döneminde de benzer tartışmalar gündeme gelmiş, aynı uygulama ile burada da bir hamam yapısının iş makineleri ile kaldırılmasına izin verilmiştir.

Son olarak Yenikapı'da yapılan kazılarda binlerce yıllık tarihe ışık tutacak kalıntılara ulaşılması ile konu tekrar gündeme gelmiştir. 2004 yılından bu yana hem metro bölgesinde hem de Marmaray Bölgesi'ndeki kurtarma kazılarında 32 adet batık, 20.000'e yakın eser, bir kilise kalıntısı, efsanevi Konstantin surları, deniz feneri olduğu düşünülen bir yapı ve bir rıhtım kalıntısı tespit edilmiştir.

Ortaya çıkarılan tüm bu tarihi eserler arkeologlar tarafından yapılan değerlendirmelere göre İstanbul'un tarihini bilinenden 5500 yıl geriye M.Ö.800'lü yıllara götürecektir.

İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçilmiş olduğu hatırlanacak olursa, ortaya çıkarılan eserler titiz bir çalışma ile değerlendirilmelidir.

Marmaray Projesi ile ortaya çıkan bu durum aslında projedeki önemli bir aksaklığı da gündeme getirmiştir. Bu proje, Cumhuriyet tarihinin en pahalı projesi olmasının yanında İstanbul'un trafiğine çözüm iddiasını taşıyan bir projedir. Bu kadar büyük bir maliyet ile yola çıkılırken fizibilite çalışmalarının düzgün şekilde yapılmış olması gerekirdi. Oysa Üsküdar, Sirkeci ve son olarak da Yenikapı'da ortaya çıkan durum fizibilite çalışmalarının gereği gibi yapılmadığını göstermektedir. İstanbul'da tarihi yarımada olarak bilinen bölgede kültürel mirasın olduğu bilinmektedir. Marmaray'ın güzergahı üzerinde Antik Theodosius Limanı'nın olduğu bilinirken yinede ısrarla güzergahın bu bölgeden geçirilmesi açıkça bir tarih katliamı anlamına gelmektedir. Projenin başında Anıtlar Kurulunun bu güzergaha onay vermesini bu nedenle anlamak olanaksızdır.

Konusunda uzman pek çok arkeologun getirdiği alternatifler de tek tek bertaraf edilmekte, kazılar neredeyse projeyi aksatan çalışmalar olarak yansıtılmaktadır.

Yenikapı kazısında karşılaşılan durum yakın geçmişte bitirilen Atina metrosu ile önemli benzerlikler taşımaktadır. Atina'da kazılar sırasında ortaya çıkan Antik Keramaikos Mezarlığı'nın ortaya çıkması ile güzergah değiştirilmiştir. Böyle bir alternatif İstanbul için de değerlendirilmelidir. Yenikapı kazı alanı korunarak yerli ve yabancı turistlerin ziyaretine açılması İstanbul için bir kazanç olacaktır.

İstanbul'un tarihi ve kültürel miras açısından son derece zengin bir kent olduğu bilinmektedir. Önemli olan bu zenginliğin tahrip edilmeden değerlendirilmesi ve dünyaya açılmasıdır.

Bu çerçevede;

SORU 1: Avrupa arkeolojik mirasının korunması amacıyla imzalanmış ve Türkiye'nin de altına imza attığı Valetta Sözleşmesi'nin 3. maddesinin 2. fıkrası "Kazıların ve tahripkar olması muhtemel tekniklerin sadece kalifiye ve özel olarak yetkili kılınmış kimseler tarafından kullanılmasının sağlanması"nı düzenlemekte, kepçe kullanarak kazı yapma yöntemi tüm uzmanlarca tahribat riskini artıran bir etmen olarak görülmektedir. Bu kazının eski bir bataklık alanda yapılacak olması ve bunun Türkiye'nin ilk bataklık kazısı olacak olması nedeniyle ülkemizde bu konu ile ilgili bir uzman bulunmamaktadır. Bu maddeye dayanarak bataklık alanın kazısı esnasında yurtdışından bir uzman getirdiniz mi veya getirmeyi düşünüyor musunuz?

SORU 2: Bu kadar önemli bir tarihi mirasa sahip olan ülkemizde hala daha tarihi ve kültürel mirasın dozer ve kepçelerle kazıların yapıldığı alanlarda gerekli müdahaleler yapılmadan baştan savmacı bir zihniyetle yürütülmesi doğru mudur?

SORU 3: Marmaray Yenikapı kazısında, yazılı ve görsel basından takip edildiği üzere içinde Neolitik Dönem, eşsiz nitelikte ahşap arkeolojik materyallerin bulunduğu balçığın dozer ile kazı yapılmasını arkeoloji etiği açısından doğru buluyor musunuz?

CEVAP 1-2-3: Marmaray ve Metro Projelerine ait güzergah tayini, yatırımcı kurumlarca hazırlanarak Bölge Koruma Kurullarına sunulur ve onaylandıktan sonra uygulamaya geçilir. Bahse konu kazı alanına dozer ya da kepçe sokularak arkeolojik kazı yapılmamıştır. Marmaray Projesini yürüten DLH Bölge Müdürlüğüne öncelikle teslim edilmesi istenilen ve belli bir bölümünde iş makinesi kullanılması planlanan 110 m2' lik alanın, hâlihazırda üçte ikilik bölümünün kazısı elle yapılarak tamamlanmış olup kazının geri kalan bölümünde yüklenici firmaların alana girecekleri tarihe kadar elle devam edilecektir. İş makinesi kullanılması ile ilgili olarak ülkemizde konunun uzmanı bilim adamlarıyla gerekli görüşmeler yapılmış olup nasıl bir iş makinesi kullanılacağı ile ilgili çalışmalara da devam edilmektedir. Ayrıca, iş makinesi kullanılarak kazı yapılacak bataklık alanda mimari ve arkeolojik bir tabakalaşma bulunmamaktadır. Yaklaşık 0,80 metrelik buluntu içeren tabaka ise uygun makine ve yöntemlerle İstanbul Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü uzmanları ve serbest arkeologların denetiminde kesilerek alınıp, alanın başka bir bölümünde depolanarak, daha sonra belirlenecek yöntemlerle (havuzda yüzdürme veya kazılarak) tasnif yapılacaktır. Bu yöntemin, elle kazı sırasında vurulacak binlerce kazma ve kürek darbesinden daha az zararlı olacağı düşünülmektedir.

SORU 4: Kazı başkanı olan İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürünün İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun elle kazı yapılmasına dair kararına rağmen ve demeçlerinde üzerinde herhangi bir baskı olmadığını altını çizerek söylemesine rağmen, hala daha alana dozer sokma inadının nedeni nedir?

CEVAP 4: İstanbul ili, Fatih ilçesi, Marmaray Projesi kapsamındaki Yenikapı İstasyon alanında gerçekleştirilen arkeolojik kazı çalışmalarına ait İstanbul I Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulunun 18/08/2004 tarihli ve 81 sayılı kararında, arkeolojik kazıların İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde ve belirleyeceği yöntemlerle yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Kazı alanlarında uygulanacak kazı yöntemleri, ilgili Bölge Koruma Kurullarınca değil kazı başkanları ve kazı heyetince belirlenmekte olup yetki kazı başkanındadır. Kazı başkanı ve Müze Müdürü İsmail KARAMUT'un demeçlerinde de belirttiği gibi herhangi bir baskı söz konusu değildir. Yukarıda da belirtildiği gibi iş makinesi kullanma amacı tahrip etmek değil, arkeolojik bir tabakalaşma ve mimari bulunmayan bu alanda daha az zararla buluntulara ulaşılmasını sağlamaktır.

SORU 5 : Türkiye Cumhuriyeti'nin Kültür ve Turizm Bakanı olarak İstanbul açısından fırsat olarak nitelendirilecek Yenikapı çalışmaları ile ilgili olarak herhangi bir çalışma yapmakta mısınız?

CEVAP 5: İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansı tarafından Yenikapı'da yapılmakta olan ve yapılması düşünülen projeler kapsamındaki konuların İstanbul IV Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğüne iletilmesi halinde bu konular öncelikli olarak incelenerek değerlendirilmektedir.

Kazılar sonucunda ortaya çıkarılan taşınır ve taşınmaz buluntuların halkımızın ve bilim dünyasının hizmetine sunulabilmesi için, alanda bir liman müzesi ve arkeolojik park projesi gündeme getirilmiştir. Söz konusu projeler ile ilgili kurullar ve idareler çalışmalarına devam etmektedir.

SORU 6 : İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti seçilmiştir. İstanbul açısından önemli bir fırsat olan bu durum metro inşaatının tarihi yarımada üzerinde devam etmesi ile riske atılmış olmayacak mıdır?

CEVAP 6: Metro ve Marmaray gibi önemli ulaşım projeleri ile ilgili güzergâhlar Müze Müdürlüklerince belirlenmemektedir. Ayrıca, teknik açıdan fennen zorunlu olan uygulamalar ile elde edilen sonuçlar ulaşımın kalitesinin artırılması kültürel miras alanları ve anıtların trafik tehdidi ve çevre kirliliği gibi etkenlerin zararlı unsurlardan uzaklaştırılmaları yönünde yararlı olacağı düşünülmektedir.

SORU 7 : Atina Metrosu'nun inşası sırasında Yenikapı'dakine benzer bir durum yaşanmıştır ve Atina Metrosu'nun güzergahı değiştirilmiştir. İstanbul için de böyle bir alternatifi düşünülmemesinin nedeni nedir?

CEVAP 7: Atina Metrosu'ndakine benzer bir durum Marmaray projesine yönelik kazılar sırasında da ortaya çıkmıştır. Bu durum üzerine ilgili Koruma Bölge Kurulunca bahse konu alanın projesi revize edilerek güzergâh dışına çıkarılmıştır. Söz konusu alandaki kalıntılar koruma altına alınmış olup alan arkeolojik park alanı olarak düzenlenecektir.

Yenikapı'da 100 ada olarak tanımlanan alanda ortaya çıkan arkeolojik bulguların önemi nedeniyle, alandaki TCDD aktarma istasyonunun yapımından vazgeçilmiş ve bir müze istasyon projesinin hayata geçirilmesi için harekete geçilmiştir.

SORU 8 : Yenikapı'daki kazıda çıkan eserlerin müze istasyon olarak sergilenmesi de gündeme gelmiştir. Bakanlığınızın bu konuyla ilgili olarak herhangi bir çalışması bulunmakta mıdır?

CEVAP 8: Yenikapı kazılarında elde edilen buluntular ile ilgili olarak ilk önce Müze İstasyonu Projesi gündeme gelmiş olup konu ile ilgili proje hazırlanarak ilgili kurula onay için gönderilmiştir. Ancak, çok sayıda batığın ve buluntunun mevcudiyeti nedeniyle alanda bağımsız bir müze kurulması düşüncesi ön plana çıkmış olup çalışmalar Bakanlığımın ilgili birimlerince yapılmaktadır.

SORU 9 : İstanbul'da Arkeoloji Müzelerinin yetersizliği nedeniyle 1 milyonun üzerinde sergilenemeyen eser bulunmaktadır. İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti olması nedeniyle tarihi mirasın sergilenmesi kuşkusuz çok büyük önem taşınmaktadır. Bakanlık olarak yeni müzelere duyulan ihtiyacın sağlanabilmesi için nasıl çalışmalar yapmaktasınız?

CEVAP 9: İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki eserlerin sergilenememesi sorunu üzerine Bakanlığımızca hem İstanbul Arkeoloji Müzesinin sergileme, depolama ve araştırma işlevlerine yönelik yakın çevresinde yeni mekanlar oluşturulması hem de yeni büyük müze depoları kurulmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. Ülkemizin önemli şehirlerinde, İstanbul'da dahil olmak üzere, 4-5 adet depo-müze tesisi planlanmaktadır. Öncelikli olarak yer teminine ilişkin çalışmalar sürdürülmektedir.

Bu kapsamda İstanbul Arkeoloji Müzelerinin kullanımındaki alanların yetersizliği üzerine öncelikle yakın çevresinde ve Topkapı Sarayı kompleksi içinde mekanlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, Bakanlığımıza tahsisli olan Topkapı Sarayı Kimyahane Has ve Fodla Furunların müstemilat ve arazisinin İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kimyahane ve Laboratuvar Binaları olarak kullanılması Koruma Bölge Kurulunun 11/07/2007 tarihli ve 1598 sayılı kararı ile uygun bulunmuştur. Ancak, aynı kararla I. Derece Arkeolojik Sit Alanında bulunan alanda kazı çalışmalarının sonuçlandırılması ve II. grup korunması gerekli kültür varlığı olan Kimyahane binasına ilişkin restorasyon, restitüsyon projelerinin hazırlanması da istenmiştir.

Diğer yandan İstanbul Arkeoloji Müzelerinin depo alanları ihtiyacına yönelik Müze Müdürlüğünce bitişik parseldeki Darphane-i Amire Binalarının uygun olacağı görüşü bildirilmiş olup taşınmazlara yönelik çalışmalar devam etmektedir.

SORU 10 : Yenikapı'da ortaya çıkan eserlerin sergilenmesi için bir açık hava müzesi yapılması düşünülmekte midir?

CEVAP 10: Yenikapı' da ortaya çıkan eserlerin sergilenmesi için, hem kapalı hem de açık hava müzesi olarak belirlenen alanlar tespit edilmiş olup, çalışmalara devam edilmektedir.

SORU 11 : Yenikapı'da yapılan kazı çalışmalarında arkeologların çalışma saatleri konusunda ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Uzun saatler boyunca hatta gece çalışma yapan arkeologlar ilkel koşullarda çalıştırılmaktadır. Tarihin izini süren ve sosyal bilimci olmanın bilinci ile hareket eden arkeologların yapay aydınlatmalarla gece yaptığı çalışmalar tarihi eserlerin tahribatı riskini artırmaktadır. Bu kadar uzun süreli, aralıksız ve gece kazı çalışması yapılmasını doğru buluyor musunuz?

CEVAP 11: Arkeolojik kazı çalışmaları için sağlanan imkânların mükemmel olduğunu söylemek mümkün olmasa da, ülkemizdeki ve yurtdışındaki benzer kazı çalışmalarından daha kötü olmayıp, hatta daha iyi şartlarda birçok üniversiteden çok sayıda bilim adamının katılımıyla sürdürülmektedir. Gece çalışmaları ise projenin ülkemiz açısından önemi de düşünülerek ilgili Bakanlığın talebi, Bakanlığımızın da uygun görüşüyle gerekli arkeolog istihdamı ve teknik donanımları sağlanarak (aydınlatma ve donanım) ilgili Müze Müdürlüğünün uzmanları denetiminde sürdürülmektedir.

SORU 12 : Yenikapı kazısında çalışan arkeologların geçici olarak da olsa Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesine alınması düşünülmeyerek ekonomik olarak yüklenici firmalara bağlı kılınmaları doğru mudur?

CEVAP 12: İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğü denetiminde devam eden bu çalışma, ülkemizdeki diğer benzer projelere bağlı olarak yapılan kurtarma kazılarında olduğu gibi yapılan protokoller çerçevesinde mali yükümlülük sahibi idareler ve yükleniciler tarafından finanse edilmektedir.

SORU 13 : Özlük hakları bakımından taşeron firmalara bağlı olarak çalışan arkeologların yaptıkları işin önem ve saygınlığı ile kesinlikle bağdaşmayacak muamelelere maruz kaldığı tarafıma iletilmiştir. Kendilerine uygulanan bu kötü muamele yanında müteahhit firmaların işi bir an önce bitirme kaygısı ile arkeologlar üzerinde yoğun bir baskı kurduğu da ifade edilmektedir. Geçmişin aydınlatılmasında önemli bir işleve sahip olan bu kişilerin maruz kaldıkları muamele Kültür ve Turizm Bakanı olarak sizi rahatsız etmekte midir?

CEVAP 13: Özlük hakları bakımından ilgili firmalara bağlı olan arkeologların hakları ve çalışma ortamları mümkün olduğunca İstanbul Arkeoloji Müzeleri Müdürlüğünce kontrol edilip, gerekli iyileştirmeler sağlanmaya çalışılmaktadır. İşin bitirilmesi ile ilgili olarak yapıldığı iddia edilen baskılar somut olarak saptanılmadığından, bu ve benzeri olumsuz davranışlarla ilgili olarak Müze Müdürlüğüne iletilen bilgiler, gerekli hassasiyet gösterilip muhatap kurumlarla görüşülerek bertaraf edilmektedir.

SORU 14 : Hüseyin YILDIRIM, Enis TARTAN, Özlem DURAN isimli arkeologlar 04/09/2008 tarihinde işten çıkarılmıştır. Bu arkeologların işten çıkarılma nedenleri nedir?

CEVAP 14: Hüseyin YILDIRIM, Enis TARTAN ve Özlem DURAN isimli arkeologların bağlı oldukları firma yetkilileriyle özlük hakları konusunda ortaya çıkan anlaşmazlık nedeniyle işlerine son verildiği ilgili Müze Müdürlüğüne bildirilmiştir.

SORU 15 : Arkeolojinin gereklerini yerine getirmeleri beklenen bu amaçla yetki ve sorumluluk yüklenen "serbest arkeologların" Müze ya da Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesine dahil edilmeyerek yüklenici firmaların hatta taşeronların bünyelerine dahil edilmeleri sağlıklı bir arkeolojik kazının yürütülebilmesi için bir çelişki değil midir? Yüklenici firmalar ve taşeronlar işin doğası gereği arkeolojik kazının bir an önce bitirilmesi beklentisindeyken hatta metre küp üzerinden para kazanma telaşında iken özlük hakları bakımından bu şirketlere bağlı arkeologların işlerinin doğru yapmalarını nasıl bekleyebiliriz? Bu konuda yasal bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğu hatta odalaşma için Bakanlığın öncülük etmesi bundan sonraki arkeolojik çalışmaların yasalarla tanımlanmış bir şekilde daha sağlıklı yürütülebilmesi için bir gereklilik değil midir?

CEVAP 15: Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde yapılan bu tür çalışmalar yine bu bünyede istihdam edilen, arkeolojinin gereklerini yerine getirmesi beklenen meslek uzmanları eliyle yürütülmektedir. Müze Müdürlüğüne bağlı olarak yürütülen çalışmalarda istihdam edilen arkeologlar, yaptıkları işin bilincinde olup çalışmalarını bu yönde gerçekleştirmektedirler.

